

Uusiutuvan energian tukimuodot

Valtiot ovat ohjanneet energiantuotantoa taloudellisesti jo vuosien ajan. Hallitukset ovat käyttäneet kukin omia tukimuotojaan energiahuollon turvaamiseksi, ilmansaasteiden ja kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamiseksi, kilpailun edistämiseksi, sosiaalisista syistä tai työllisyyden suojaamiseksi.

Näiden toimien tehokkuudesta ollaan kuitenkin monta eri mieltä. Poliittiset prioriteetit ja tekniikan tarjoamat mahdollisuudet muuttuvat ajan mittaan, minkä vuoksi nykyisiä tukimuotoja pitäisikin arvioida sen selvittämiseksi, otetaanko niissä asianmukaisesti huomioon koko yhteisön tarpeet. Tämä vanhoissa EU-maissa (EU-15) tällä hetkellä käytössä olevat tukimuodot kattava esitys, joka keskittyy erityisesti uusiutuviin energiamuotoihin, pyrkii tukemaan sellaisia arviointoja.

Mitä ovat energiatuet?

Energiatuille ei ole olemassa yhteistä määritelmää eikä yhtenäistä raportointijärjestelmää. Mahdollisimman kattavan kuvan luomiseksi EEA on tarkastellut monia erilaisia suoria ja epäsuoria tukimuotoja (EYK, 2004). Talousarvioon otetut tuet näkyvät julkisina menoina kansallisessa kirjanpidossa. Esimerkkejä ovat varainsiirrot energiantuottajille, kuluttajille ja muille vastaaville tahoille samoin kuin matalakorkoiset tai korkotuetut valtion myöntämät lainat. Budjetin ulkopuolisia esimerkkejä ovat verovapaudet ja hyvitykset, suosituimmuusasema markkinoilla, hallinnolliset tukitoimet sekä suosituimmuusasema luonnonvarojen hyödyntämisessä.

Taulukko 1. Arviot energiatukien yhteismäärästä (mrd. euroa) vuonna 2001 EU-15:ssä

	Kiinteä polttoaine	Öljy ja kaasu	Ydinvoima	Uusiutuvat	Yhteensä
Budjetista	> 6,4	> 0,2	> 1,0	> 0,6	> 8,2
Budjetin ulkopuolelta	> 6,6	> 8,5	> 1,2	> 4,7	> 21,0
Yhteensä	> 13,0	> 8,7	> 2,2	> 5,3	> 29,2

Huomautus: Sähköntuotannon tuet on kohdistettu polttoaineille kunkin polttoaineen käyttömäärän mukaan. Ei sisällä ulkoisia kuluja.

Lähde: EYK.

Energiatukia koskeva arvio EU-15:ssä

Käytetty tieto on peräisin monista eri lähteistä. Tietojen saatavuuden vuoksi tutkimuksessa on rajoitettu tarkastelemaan vain viittätoista ns. vanhaa EU-maata.

Tukien kokonaismäärän (lukuun ottamatta ulkoisia kustannuksia) on arvioitu olevan n. 29 mrd. euroa vuodessa (taulukko 1). Siinä missä kiinteät polttoaineet saivat tuista suurimman osuuden, uusiutuvat energiamuodot saivat merkittävästi enemmän tukea energiayksikköä kohden muihin polttoaineisiin verrattuna. Monet hallitukset vaikuttavatkin huomanneen, että uusiutuvan energian tuottaminen ei ole vielä taloudenalana kovin kehittynyt, ja että se tarvitsee muita enemmän teknistä tukea ja markkinointitukea täysimittaisen kaupallisen kehityksen varmistamiseksi.

Kiinteät polttoaineet. Merkittäviä budjettitukia maksetaan hiiliteollisuudelle edelleenkin Saksassa (yli 4 mrd. euroa) sekä Espanjassa (yli 1 mrd. euroa). Budjetin ulkopuolinen tuki on erityisen merkittävää Saksassa (n. 3,5 mrd. euroa).

Öljy ja maakaasu. Öljy saa tukea vain vähän. Maakaasulle annettava, yleensä budjetin ulkopuolinen tuki on merkittävää Alankomaissa (0,9–2,4 mrd. euroa), Yhdistyneessä kuningaskunnassa (n. 1,4 mrd. euroa) sekä Italiassa (n. 0,9 mrd. euroa).

Ydinvoima. Ydinvoimalle budjetista annettava tuki tulee jäsenvaltioiden (ensi sijassa Ranska, Saksa ja Italia) ja Euroopan yhteisön myöntämistä tutkimus- ja kehittämisvaroista. Luvuissa eivät ole mukana vapautukset täysien vastuuvakuutusmaksujen maksamisvelvollisuudesta.

Uusiutuva energia. Tuki uusiutuvalle energialle on nykyään pysyvästi käytössä kaikkialla EU-15:ssä. Valtiosta riippuen kyseessä voi olla yhdistelty hintatuki, jossa on mukana takuuhintoja, ostitoumuksia tai tarjouskilpailujärjestelyjä yhdessä monenlaisten eri pääomatukimuotojen ja verojärjestelyjen muodossa (taulukko 2). Vuonna 2001 tuen kokonaismäärä oli suurin Saksassa ja Italiassa, joissa myönnettiin tukia yli miljardi euroa pääasiassa takuuhintojen muodossa.

Sähkö. Merkittävää budjetin ulkopuolista tukea sähkönkulutukselle myönsivät seuraavat maat: Alankomaat (yli 1,5 mrd. euroa), Yhdistynyt kuningaskunta (n. 1,5 mrd. euroa) ja Saksa (n. 1,8 mrd. euroa).

Tuki uusiutuville energiamuodoille

Tämänhetkisellem tilanteelle on tyypillistä energiamarkkinoiden vapautuminen ja yksityistäminen. Niistä seuraavat hintojen aleneminen, joka ei olisi muuten ollut mahdollista, samoin kuin suurempi hintojen vaihtelu sekä taloudellisen riskin kasvaminen uusien investointien yhteydessä. Energia-alan suunnittelijat ovat esittäneet huolensa yksityisen sektorin vähäisestä investointihalukkuudesta uuteen tuotantokapasiteettiin ajatellen tällöin energiantarpeen ennakoitua kasvua seuraavien 30 vuoden aikana. Fossiilisia polttoaineita käyttävien vanhojen voimalaitosten käytöstä poistamisen viivästyminen vaikeuttaa kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti.

Uusiutuville energiamuodoilla saattaa olla merkitystä kasvihuonekaasupäästöjen rajoittamisessa, energiahuollon turvaamisessa sekä hintojen epävakauden rajoittamisessa. Nämä edut on otettu huomioon myös poliittisten tavoitteiden asettelussa, josta esimerkkinä ovat uusiutuvia energiamuotoja koskevat EU:n alustavat tavoitteet vuodelle 2010. Näihin tavoitteisiin ei tosin voida päästä tämänhetkisten poliittisten ja taloudellisten tukimuotojen avulla.

Viitteet:

Euroopan ympäristökeskus (2004): *Energy subsidies in the European Union, a brief overview*. EYK:n tekninen raportti 1/2004.
Stenzel, T., Foxon, T., Gross, R.(2003): *Review of renewable energy development in Europe and the US*. Raportti DTI Renewables Innovation Review -julkaisua varten, lokakuu 2003, ICCEPT.

Taulukko 2. Uusiutuvien energiamuotojen tukimuodot EU-15:ssä

Maa	Pääomatuet	Takuuhinnat	Sertifikaatit/ ostositoumukset	Tarjouskilpailu- järjestelyt	Verojärjestelyt
Itävalta	X	X	H		X
Belgia	X	X	X		X
Tanska	H	X			X
Suomi	X				X
Ranska	X	X		X	X
Saksa	X	X			X
Kreikka	X	X			X
Irlanti	X			X	X
Italia	X	H	X		X
Luxemburg	X	X			
Alankomaat	X	X	X		X
Portugali	X	X			X
Espanja	X	X			X
Ruotsi	X		X		X
Yhdistynyt kuningaskunta	X		X	H	X

Huomautus: X = tämänhetkinen järjestely, H = aikaisemmin käytetty, nykyään muutettu menettely.

Lähde: Stenzel, Foxon ja Gross, 2003 (mukailien lainattu).

Uusimpaan tietämykseen perustuvat EYK:n katsaukset ovat tiiviitä ja helppolukuisia johdantoja nykyisiin ympäristökysymyksiin. Katsauksia on saatavilla EYK:n www-sivustolta osoitteesta: www.eea.eu.int

